

LIISA SBURATURA

Balkanilta pohjoiaan

BALKANILTA POHJOLAAN

VÄLIMATKA

© 2023 Liisa Sburatura

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-5978-3

BALKANILTA POHJOLAAN VÄLIMATKA

Liisa Sburatura

Sisällysluettelo

Johdattelua matkalle 2019

Muistan kun...1972>>>

Aika kuluu vuodet vaihtuvat

Elenan kanssa 1975

Elena ystäväni

Valerin opissa 1976

Tervetuloa käykää pöytään

Kuulustelu — tavallisesti vaimo seuraa miestään syksy 1976

Häpeä

Ulos kaapista jouluku 1976

Järistyksiä kevät 1977

Huhtikuun toinen päivä 1977

Radalta ei saa pudota syyskuu 1977

Kotona Pohjolassa 1977>>>

Johdattelua matkalle 2019

Vielä on kesää jäljellä. Kukat kukkivat, puiden lehdet ovat tumman vihreitä ja kesälinnut laulavat. Heinäsirkkojen siritystäkin kuuluu ja kodittomat kissat vaeltavat ruokapalaa etsien. Kaupoissa, kioskeilla ja terasseilla on paljon ihmisiä, avonaista kesäravintoloista kuuluu kansanmusiikkia. Ihmiset ovat iloisella mielellä, tanssivatkin, jotkut menevät kirkkoon, ovi on auki.

Vuosien kuluessa pieni kaupunki on saanut paljon uutta ympärilleen. Jäljellä on alkuperäisiä rakennuksia ja toreja sekä tuttuja ihmisiä. Täältä löytyy side menneeseen, minulle jäänyt muisti- ja aistijälki. Palaan tänne harvoin mutta nyt olen täällä ja mietin itsekseni. Tämä pieni kaupunki on ollut alku matkalle, jonka aloitti nuori nainen. Hän ei voinut aavistaa, että tästä matkasta tulisi tosikertomus kahdesta ihmisestä, kahden ihmisen elämän mittaisesta matkasta, kahdesta tasosta, aikakaudesta ja yhteiskunnasta. Kahdesta maailmasta. Nuori nainen olen minä.

Olen kävellyt paljon ja lepohetki olisi tarpeen, mutta ilta on vielä nuori ja aistit avoinna haluan jatkaa kävelemistä, katselemista ja tuntemista. Muistot palaavat mieleen ja näen vuosikymmenten takaiset tapahtumat selkeinä aivan kuin elokuvassa, jossa minä esitän naispääosaa. Istun ennestään tuttuun paikkaan, penkille Mustan Meren rannalla.

Muistan kun.. 1972>>>

Tarom-lentoyhtiön vanha potkurikone laskeutui Constanzan sotilaslentokentälle. Joukko matkalaisia saapui viettämään terveyslomaa, suurin osa oli keski-ikäen ylittäneitä aikuisia mutta oli joukossa muutama nuorikin. Lokakuun alkupuolella satoi ja tuuli. Joukon mukana minäkin saavun äitini kanssa terveysmatkalle Mustanmeren rannalla sijaitsevaan kylpyläkaupunkiin. Ensivaikutelma lentoaseman tuloaulassa oli tunkkainen ja erikoinen. Kosteiden vaatteiden ja mahorkan, itätupakan epämiellyttävän haju. Totinen, jopa vihainen yhdistelmä tuntui epämiellyttävältä. Aseistettuja sotilaita oli paljon ja tullitarkastus oli tiukka. Tullitarkastuksessa matkalaukkuni sisältö käännettiin ylösalaisin ja tarkastus kesti kauan jopa saippuaanikin tutkittiin, melkein maistettiin. Hämmästelin totisuutta ja äreyttä. Tunsin siirtyväni erilaiseen maailmaan ja tapojen suhteen vuosia ajassa taaksepäin. Äidin kanssa oli kuitenkin mukavaa viettää aikaa ja matkustaa. Siihen aikaan paljon ulkomaille matkustelukaan, äiti pyysi minua seurakseen terveysmatkalle Romaniaan. Mutakylpyjä, mineraalihoitoja. Gerovitalhoitoja mainostettiin matkatoimistojen lehti-ilmoituksissa terveyden edistämiseksi. Gerovitalhoitotoja annettiin pistoksina, tabletteina ja kauneusvoiteina. Ne olivat romanialaisen professori Ana Aslanin kehittämiä hoitoja. Suomessa ne eivät saaneet myyntilupaa. Äidilleni riitti mutakylvyt, vesivoimistelu, loma ja myös ikäistensä matkaseura. Tunsin että myös se, että olin mukana, oli äidistä mukavaa. Minulle riitti loma, tutustuminen täysin vieraaseen maahan ja sen tapoihin. Lähdin matkaseuraksi ehkä hieman pitkien hampain ja erityisin lomajärjestelyin. Syksyllä Mustanmeren kohteeseen, outoon paikkaan joka sään puolesta ei näyttänyt lokakuussa parastaan.

Tietämykseni maasta perustui siihen, että olin aikaisemmin kuunnellut romanialaista kansanmusiikkia ja pidin siitä. Maan hallinnosta puhuttiin myös joskus uutisissa. Ja sen ”suuresta johtajasta” Nicolae Ceausescusta.

Kaikesta huolimatta jo matkan alkuvaiheessa tuossa maassa tuntui olevan jotakin kiehtovaa ja salaperäistä, erikoista. Päätin tutustua lomapaikan ympäristöön ja saada kontaktin paikallisiin ihmisiin koska jo maahan saapuminen jätti jäljen ja ristiriitaisia tunteita. Jollakin kummallisella tavalla ihmiset ympäristössään kiinnostivat ja mitä enemmän koin ja näin minusta alkoi tuntua, että joskus palaan tänne. Halusin tietää vielä enemmän. Ja niinpä palasin yksin monta kertaa tähän melko tuntemattomaan mutta kiinnostavaan maahan. En kuitenkaan vielä tutustunut ihmisiin, tuntui että he välttelevät ulkomaalaista yksinkulkijaa.

Matkustin Romaniaan uudelleen noin vuoden kuluttua. Matkustin yksin, matkatoimiston järjestämällä seuramatkalla. Kävelin ja katselin, tunnustelin ilmapiiriä ja aistin ympäristöä. Koko matkaseurue oli majoitettu mukavaan pienen merenrantakaupungin hotelliin keskustan tuntumaan. Hotellin henkilökunta oli nuorta ja heitä kiinnosti ulkomaailman asiat. Henkilökunnan ystäviäkin kävi usein hotellin yhteydessä olevassa pienessä kahvilassa. Sitten tapahtui jotakin odottamatonta. Nuorten ihmisten ryhmä oli kokoontunut hotellin pihalle, mukana oli aamiaiselta tuttuja tarjoilijoita osa tuntemattomia. Nuoret kutsuivat minut mukaansa hotellin pieneen kahvilaan, jossa oli lisää nuorta väkeä. Kahvilassa soitettiin kansanmusiikkia ja se oli auki iltayhdeksään. Siellä me sitten istuimme ja juttelimme, osa paikallisista nuorista puhui englantia ja heitä kiinnosti, millaista elämä Suomessa on. Länsimaassa. Arvelin että hotellin nuoret tarjoilijat olivat järjestäneet illanvieron. Siellä istui myös mukavannäköinen nuori mies. En saanut silmiäni irti komistuksesta ja kävi ilmi, että hänkin oli iskenyt ruskeat silmänsä minuun. Juttelimme englanniksi niitä ja näitä, koska en osannut yhtään

romanian kieltä. Nuorimies osoittautui rehdiksi ja mukavaksi pojaksi. Sain tietää nuorukaisesta ja hänen perheestään ja minä kerroin omaa tarinaani. Perheestään hän kertoikin paljon ja lämpimästi sekä kuvasi kauniisti kotiohjaan. Nuori mies oli käynyt lukion, kirjoittanut ylioppilaaksi ja suorittanut ammattitutkinnon. Puhelinlaitos oli hänen työpaikkansa ja jalkapallo harrastuksensa, lisäksi hän oli hyvä uimari. Ihmekös tuo, Mustan meren sylissä kasvanut poika, Cornel. Minulle muodostui tuosta pojasta myönteinen ennakkokäsitys.

Siihen aikaan tavalliset kansalaiset eivät päässeet matkustamaan Romaniasta länsimaihin. Joku saattoi olla vierailut rajanaapureissa Bulgariassa tai Unkarissa. Huippu-urheilijat, poliitikot ja puolue-eliitti saattoi matkustaa vapaammin. --- Jotkut saivat matkaluvat suhmuroimalla. Länneä Romaniaan sai matkustaa järjestetyllä ja kontrolloidulla seuramatkalla. Cornelin perheestä yksi jäsen oli muuttanut Länteen.

Muistan hyvin kun Cornel kertoi Elena – äidistään. – Äidillä on ruskeat silmät ja lyhyet kiharat ruskeat hiukset, jotka hän usein peittää huivin alle. Sain tietää, Elena pukeutuu usein suurikukalliseen kotiasuun tai vaaleansiniseen crimplene leninkiin ja jaloissaan hän pitää tossuja. Luonteeltaan hän on iloinen ja puhelias nainen, jolla on tutkiva mieli, joku voisi sanoa sitä uteliaisuudeksi ja hänellä on kyky toimia nopeasti. Jos ympärillä tapahtuu jotakin odottamatonta, hän ihmettelee mutta ei tuomitse. Lempilausehduksensa erilaisissa sattumuksissa kuulemani mukaan on: "ficare cu stilul lui" eli jokainen tallaa tyyliään. Taitava käsitöiden tekijä hän on, virkkaa ompelee ja kirjailee kauniita pöytäliinoja ja puseroita. Elena on vuosia sitten satuttanut oikean silmänsä ja se on sokeutunut. Minulle kerrotaan, että sen ajan ja maan laki ja määräys on sähkönsäätö. Sakon uhalla iltaisin kotien valot on sammutettava jo kahdeksalta. Hämärässä valossa Elena tekee töitään mutta ei hän siitä lannistu eikä koskaan valita.

Minäkin sain lahjaksi kauniita käsitöitä esimerkiksi pöytäliinoja. Eräs pöytäliina on erityinen. Se on suuri valkoinen, ohut kirjailtu liina, jonka kaikki sivut on ommeltu käsin pienen pienillä samankokoisilla pistoilla. Pöytäliinan keskiosaan on sommiteltu yksinkertainen mutta kaunis monesta osasta muodostuva ruutukuvio. Ruudukoiden keskelle on kiiltävällä valkoisella langalla, koruompelein kirjailtu tähtikuvio. Hento kuvio tulee pöydällä kauniisti esiin. Pöytäliinaan kuuluu myös kymmenen lautasliinaa, jokaiseen lautasliinaan on kirjailtu iso L-kirjain.

Valer isä on hiljainen mies, joka usein istuskelee tuolissaan talon portin vieressä ja tutkailee maailmaa sekä tapailee muita eläkemiehiä. Valerilla on tumma, paksu ja taipuisa tukka, usein tumma lierihattu päässään ja hän pukeutuu kauluspaitaan ja prässihousuihin. Valer on harras mies, ortodoksi joka sunnuntai hän käy kirkossa ja hautausmaalla. Valer toimii myös kotikaupunkinsa kirkon hallintotehtävissä ja noudattaa tarkkaan paastomääräyksiä sekä pyhittää lepopäivän. Valer on lempeä mies, kertoja, taitava ruoanlaittaja ja kotiviinintekijä. Sotainvalidi ja sotaveteraani.

Minulle kerrotaan, että sodassa hän on menettänyt toisen jalkansa ja sen tilalla on puujalka, oikea, monta kiloa painava puujalka. Pääsen vierailemaan Cornelin perheen kodissa ja näen pienen paratiisin. Koti on omakotitalo, jossa oli monta pientä huonetta ja keittiö. Kesäksi keittiöpuuhat siirretään pihalle kesäkeittiöön Pihamaalla, puutarhassa kasvaa paljon kukkia ja muita kasveja kuten viinirypälepuita. Pihan kävelyalue on koristeltu pienillä koristeellisilla laatoilla ja taloa ympäröi kaunis taottu rauta-aitaus, jossa on kaksi sisäänkäyntiporttia. Takapihalla kopissaan asuu Ursu. (karhu) Ursu on vahtikoira, joka ei juuri ihmisistä pidä mutta taloa se vahtii hyvin, takapihalla asustaa myös pari sikaa ja kanoja. Koti on Mustanmeren rannalla pienessä Eforie-Nord nimisessä kaupungissa.

Olemme jälleen kerran puolueen paikallisen siviili-poliisin osaston kuulustelussa. Minä ja luotettava ystävä, kielenkääntäjä. Minua epäillään kaikenlaisesta ja pienennetään ihmisenä. Päässäni pyörii monenlaisia, ankeita ajatuksia. Tekee mieli huutaa mutta onnistun hillitsemään taas kerran itseni. Huuto ei auta. Meillä ei ole salattavaa. Olemme tavallisia rehellisiä nuoria ihmisiä ja haluamme mennä naimisiin ja perustaa kotimme Suomessa. ”Fata, tyttö etkö ymmärrä että tavallisesti vaimo seuraa miestänsä” sanoo koppalakkinen poliisi. En sano mitään, hengitän syvään ja ajattelen Ei seuraa ei varmasti. Pokka pitää niin kuin ennenkin.

Emme ajatelleet epäonnistumista, luovuttamista tai jopa tuhoutumista. Ei. Meitä vei eteenpäin halu rakentaa teitä ja siltoja, elämänpituinen matka yhdessä. Ajatuksemme oli; tuli vastaan mitä tuli etenemme tavoitteeseemme.

Monen ja erikoisen ja vaikean vaiheen, yli neljän vuoden piinaavan odotuksen jälkeen meidät vihittiin avioliittoon huhtikuussa 1977 pienessä kaupungissa, kaupungintalossa. Virallisesti. Saman vuoden syyskuussa aloitimme matkamme kotiin Suomeen.

Nämä pienet tarinat kuvaavat osaltaan elämää Itä-Blokkiin ja Länteen jakautuneessa 1970-luvun Euroopassa.

BoD

